

Overzicht formele aspecten aanpassing overgangsbeleid

Context

De coronacrisis heeft de afgelopen jaren veel impact op het onderwijs. Veel leerlingen liepen achterstanden op, maar kregen ook te maken met sociaal emotionele problemen. Achterstanden en problemen die niet zomaar in te lopen of op te lossen zijn en veel extra inzet, flexibiliteit en creativiteit van scholen vraagt.

Het Nationaal Programma Onderwijs faciliteert scholen om de achterstanden in te lopen en leerlingen die dat nodig hebben, de komende jaren cognitief en sociaal-emotioneel zo goed mogelijk te begeleiden naar een volgende onderwijsstap. Het maatwerk dat hiervoor nodig is, vraagt van scholen om ook na te denken over het overgangsbeleid. Veel scholen hebben de afgelopen schooljaren hun overgangsbeleid opnieuw bekeken en in veel gevallen aangepast.

Strategieën

Oberon bracht in opdracht van de VO-raad in 2020 in kaart welke strategieën scholen gebruikten om met zittenblijven en overgaan om te gaan ten tijde van de eerste fase van de coronacrisis. Er bleken vier strategieën – al dan niet in combinatie – te worden toegepast:

- De cijfers tot de schoolsluiting en de daarmee gepaard gaande overgang naar onderwijs op afstand zijn leidend en worden aangevuld met gegevens over inzet/werkhouding van de leerlingen (in het schooljaar 2019-2020 hadden leerlingen tot halverwege maart regulier onderwijs gevolgd)
- Ouders en leerlingen worden betrokken bij het overgangsadvies
- De rapport-/overgangsgesprekken vinden in kleinere setting plaats met alleen direct betrokkenen
- De persoonlijke omstandigheden van leerlingen en de extra ondersteuningsmogelijkheden vanuit de school worden meegenomen in het overgangsadvies.

Alle onderzochte scholen wilden dat leerlingen niet benadeeld zouden worden door de omschakeling naar afstandsonderwijs en hanteerden als uitgangspunt: ‘Waar mogelijk gaan alle leerlingen over’. De verschillende strategieën en de effecten ervan worden uitgebreid besproken in het themaonderzoek van Oberon ([Themaonderzoek Voortgezet Leren Zittenblijven 2020](#)).

Aanvullend onderzoek VO-raad

Eén van de aanbevelingen uit het onderzoek van Oberon was om in 2021 opnieuw te kijken naar het overgangsbeleid op scholen. Dit om te bepalen of en in hoeverre dit een gewijzigd beeld geeft ten opzichte van 2020. Hiervoor heeft de VO-raad in het najaar van 2021 gesprekken gevoerd met 16 schoolleiders vanuit het vmbo, havo en vwo. Daarbij zijn zowel scholen betrokken waarbij het percentage zittenblijven is gedaald als waarbij dit is gestegen. Het beeld dat hieruit voortkwam verschilde niet duidelijk tussen scholen met meer of minder doublures en is als volgt samen te vatten:

- De eerder ingezette lijn - waarbij de focus wat betreft beslissingen over doublures niet alleen op

basis van cijfers wordt genomen, maar op het 'hele plaatje van de leerling' - heeft zich doorgezet. Met name factoren/vaardigheden die van belang zijn voor een succesvolle doorstroom (waar onder werkhouding, zelfstandigheid en samenwerken) krijgen hierbij meer aandacht en waardering;

- Schoolleiders geven aan dat er anders naar leerlingen en de school gekeken wordt; meer vanuit wat leerlingen wél kunnen, wat zij nodig hebben om succesvol door te kunnen stromen, of dit voor de leerling haalbaar is en óf en op welke wijze de school hen dat kan bieden;
- Het gesprek hierover met de leerling en ouder wordt veelal eerder in het schooljaar gevoerd zodat tijdig een plan van aanpak gemaakt kan worden en het voor leerling vroegtijdig helder is wat er van hen verwacht wordt;
- Ook de ontwikkeling waarbij meer vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid in de driehoek school-ouder-leerling naar de overgang wordt gekeken, heeft op veel scholen meer structureel vorm gekregen. Binnen de school wordt daarbij de verantwoordelijkheid voor het begeleiden van leerlingen binnen het team breed ervaren;
- Leerlingen meer zelf betrekken bij de beoordeling van hun voortgang lijkt het eigenaarschap en de motivatie van leerlingen te vergroten. Daarbij zijn goede ervaringen opgedaan met het invoeren van keuzewerktijd, waarbij leerlingen meer zelf aan zet zijn bij het bepalen van hun leerbehoeftes;
- Bij de verschuiving van beoordeling van cijfers naar meer maatwerk, blijkt de rol van het coachend mentoraat en de inzet van intern begeleiders van groot belang;

Een belangrijk aandachtspunt voor veel scholen bij het 'kansrijk bevorderen' en het begeleiden van leerlingen naar hun volgende onderwijsstap is de vraag of zij de extra begeleiding en het benodigde maatwerk kunnen blijven bieden zonder de beschikbaarheid van de NPO middelen. De intentie is in elk geval om de hernieuwde werkwijze rond overgang structureel in te bedden; dubleren wordt door de bij het onderzoek betrokken scholen gezien als een middel dat men liever niet inzet.

Formeel kader voor aanpassingen overgangsbeleid

Omdat het nemen van besluiten over bevordering tot het domein van de school en docenten behoort, is het wettelijke kader voor voortgangsbeslissingen beperkt. Wel moet een school rekening houden met algemene beginselen (zoals zorgvuldige besluitvorming, heldere normen en afspraken en een tijdige communicatie naar leerlingen en ouders) en de hieronder beschreven formele aspecten:

- De medezeggenschapsraad heeft een instemmingsbevoegdheid bij de vaststelling of wijziging van het schoolplan dan wel het leerplan of de onderwijs- en examenregeling. Omdat het overgangsbeleid hieronderdeel van is, heeft de medezeggenschapsraad instemmingsbevoegdheid bij wijziging hiervan;
- Als een school het overgangsbeleid wijzigt, dienen leerlingen en ouders/verzorgers hierover tijdig en eenduidig te worden geïnformeerd. Er wordt overigens sterk aangeraden om bij wijzigingen van het bevorderingsbeleid niet te wachten tot het formele moment, maar al in een vroeg stadium in gesprek te gaan met ouders, medezeggenschap en leerlingen over de voorgenomen plannen;
- Overgangsbeleid behoort tot de verantwoordelijkheid van besturen en scholen. De inspectie geeft hiergeen oordeel over en geeft ook geen adviezen op dit gebied. Scholen hoeven de inspectie ook niet te informeren over wijzigingen in het overgangsbeleid;
- Een school mag ervoor kiezen om een leerling voorwaardelijk over te laten gaan. De

eisen voorwaardelijke bevordering worden geregeld in [artikel 12 van het Inrichtingsbesluit WVO](#):

- Voorwaardelijke bevordering wordt uitdrukkelijk op het eindrapport vermeld. Bovendien wordt hiervan schriftelijk mededeling gedaan aan ouders, voogden of verzorgers, waarbij wordt vermeld het tijdstip waarop definitief omtrent de overgang zal worden beslist alsmede de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om te kunnen worden bevorderd. Dit tijdstip ligt tussen 1 oktober en 1 januari daaropvolgend.
- Een leerling wordt niet voorwaardelijk bevorderd tot het hoogste leerjaar.

In het geval van een voorwaardelijke overgang wordt geadviseerd om met de betrokken ouders en leerling in gesprek te gaan over de voorwaarden, deze schriftelijk vast te leggen en dit door de verschillende partijen te laten ondertekenen. Dit ondersteunt het maken van heldere en gedragen afspraken.

Onderwijsresultatenmodel 2021-2022

Als gevolg van de coronacrisis past de Inspectie van het Onderwijs de werkwijze rond de beoordeling van de onderwijsresultaten aan. Scholen worden in het schooljaar 2021/2022 niet beoordeeld op de resultaten en er vindt geen publicatie plaats van de onderwijsresultatenoverzichten op de website van de Inspectie. De inspectie blijft de onderwijsresultaten volgend schooljaar wel volgen. Ze worden meegenomen in de risicodetectie. Waar risico's gesignaleerd worden, wordt ook in schooljaar 2021/2022 risicogericht kwaliteitsonderzoek uitgevoerd.

Handige links

- [‘Aan de slag om zittenblijven te voorkomen’](#)
- [Factsheet Strategieën voor overgangsbeleid tijdens de coronacrisis](#)
- [Onderzoek Zittenblijven 2020 \(Oberon\)](#)
- [Themapagina Voorkomen van zittenblijven](#)